

# Pravěk

- **3milióny př. n. l.** až do vzniku prvního písma: **3000let př. n. l**
- nejdelší období v dějinách
- někdy nazýváme jako „prehistorie“ → česky „předhistorie“
- žádné písemné prameny, pouze hmotné (malby, sošky, nástroje, kostry, šperky...)
- periodizace dle používaných materiálů (→ doba kamenná, bronzová...)

## Vývoj člověka:

- zabývá se jím **antropologie**
- **antropogeneze** – samotný proces vývoje
- **hominizace** – proces polidšňování
  - vzpřimování postavy, palec proti prstům, větší mozkovna, mizí nadočnicové oblouky → vznik čela, vznik brady, řeč
- **sapientace** – rozvoj mozku, abstraktního myšlení, psychiky, společenský způsob života

## Předchůdci člověka: (nepatří do homo)

- **Ramapithecus**
  - 10mil. let př. n. l.
  - 100-110cm vysoký
  - chůze zčásti po dvou
  - žije v malých tlupách na stromech
  - vegetarián
  - Výskyt: Afrika, jižní Asie
- **Australopithecus**
  - 120-125cm vysoký
  - váha 40kg
  - chůze po dvou
  - masitá potrava, loví v tlupách
  - použití jednoduchých nástrojů (kámen, kost, větev)
  - Výskyt: J, V Afrika

## Rod homo:

- o 500cm<sup>3</sup> větší mozkovna
- jiné znaky v obličeji → lepší myšlení – vědomě opracovávají materiály
- **Homo habilis (člověk zručný)**
  - 3mil. let př. n. l.
  - 130, plně vzpřímený
  - má nadočnicové oblouky, nemá bradu
  - vyklenuté chodidlo
  - vědomě vyrábí nástroje (z kamene, kostí)
  - vydává artikulované zvuky
  - Výskyt: Afrika

- **Homo erectus (člověk vzpřímený)**
  - 1,5mil. př. n. l.
  - 160-165cm
  - hlava předkloněná, obličej mohutný, není brada, malý a široký nos
  - vyrábí nástroje, hl. kamenné
  - znalost ohně
  - Výskyt: Indonésie, Afrika, Evropa
- **Homo sapiens (člověk rozumný)**
  - 400 tisíc let př. n. l.
  - někdy „pračlověk“
  - větší mozkovna, stále nadočnicové oblouky, obličej mohutný
  - rozdělová oheň → teplo, světlo, jídlo, ochrana
  - vědomá výroba nástrojů i opracovávání
  - vývoj psychiky
  - Výskyt: Afrika, západ Evropy (Německo, Francie); ČR: Morava- jeskyně Šipka
  - do této skupiny patří také: **Homo neanderthalensis**
    - doklady z Neanderthalu (Německo)
    - 250-30 tisíc let př. n. l.
    - dále se nevyvíjejí, vypadají jako homo sapiens
- **Homo sapiens sapiens (člověk dnešního typu)**
  - 40 tisíc let př. n. l.
  - 170-180cm
  - mohutná postava, široká hrud'
  - vytvořilo se čelo
  - kombinace materiálů (oštěpy, dýky)
  - loví ve velkých tlupách
  - souvislá řeč, prvotní umění (tj. kresby, malby, hliněné sošky, ozdoby)
  - hl. nástroj: pěstní klín
  - Naleziště: Cro-Magnon (Francie), Věstonice, Mikulov, Macocha, Pavlov, Předmostí u Přerova

## Paleolit:

- starší doba kamenná
- 2,7mil. let př. n. l. – 8000let př. n. l.
- sběr, lov, rybolov → prisvojovací hospodářství
- nástroje: kamenné, kostěné, dřevěné → sekáče, pěstní klín, luk a šíp,
- obydlí: jeskyně, převisy skal, jámy v zemi – přikryto kůží
- společenské vztahy: žijí v tlupách, v rámci tlup tvoří rody
  - dělba práce mezi muži a ženami
- umění: 35tisíc let př. n. l.
  - malby, rytiny
  - sošky: magická moc – proti neúspěchu při lovu
  - sošky žen znázorňovaly plodnost (Věstonická Venuše)
  - ozdoby, šperky
- věří v tajemné bytosti – vysvětlují tím přírodní jevy → obětují část své obživy – obřady
- pohřbívali, vytvoří hroby

## Mezolit (střední doba kamenná)

- 8000 - 7000 let př. n. l.
- Ústup ledovců, vyhynutí velkých živočichů
- sběr, lov, ochočení zvířat (domestikace) → končí epocha lovců a sběračů
- výroba složených nástrojů (kov + dřevo)
- umění: ornamentika → rytí ornamentů

## Neolit (mladší doba kamenná)

- 7000 - 4000 let př.n.l. (Evropa)
- oblast „Úrodného půlměsíce“ (Blízký východ): vývoj napřed → již od 9000 let př.n.l.
- Neolitická revoluce – vznik zemědělství → cílené pěstování potravin
- nově vynalezeno: kamenný mlýnek, rádlo za tažnými zvířaty, nádoby k uchovávání potravin
- vypalování hlíny → keramika – vypíchaná, lineární (volutová), malovaná
- tkaní látky → 1. oblečení
- žďáření = zisk nové půdy vypalováním
- matriarchát – vyšší postavení ženy před mužem
- společný majetek → „vše patří všem“
- obydlí z dřevěných kůlů a hliněných cihel
- vznik neolitických sídlišť (vesnic) – Bylany u Kutné Hory, Mohelnice
- víra v nadpřirozené síly
- nově i žárové hroby – spalování, poté dali popel do nádoby a pohřbili
- žili v tzv. „dlouhých domech“ společně s dobyt看em

## Chalkolit (doba měděná)

- 6000 - 4000 let př.n.l.
- pouze na Blízkém Východě
- objevení kovů, rozvoj zpracování (metalurgie)
- nově vynalezeno: kolo, vůz, oradla
- počátky obchodu
- závlahové zemědělství – závlahové systémy
- chrámové hospodářství → v centru sídliště chrám ve kterém byl kněz → ochrana města, řízení hospodářství

## Eneolit (pozdní doba kamenná)

- 4000 let př.n.l. – přelom 2. a 3. tisíciletí př.n.l.
- hlavní materiál kámen → postupné získávání kovů (mědi) z Blízkého východu
- kultura:
  1. Nálevkovitých pohárů → poháry ve tvaru nálevek
  2. Šňůrová keramika
  3. Kanelová keramika → žlábkované
  4. Zvoncových pohárů
- patriarchát – vyšší postavení muže před ženou – byl bojovník, obchodník.
- vzniká „sousedská občina“ → uvědomění si příslušnosti ke konkrétní vesnici, aniž by byli příbuzní

- megality: monumentální kamenné stavby sloužící k náboženským účelům.  
Dva typy:
  - **dolmeny** – 2 vztyčené kameny, přes ně jeden položený > Př: Stonehenge
  - **menhiry** – jednotlivé vztyčené kameny > Př: Carnac

## Doba bronzová

- Blízký Východ → 4. tisíciletí př. n. l. – 7. století př. n. l.
- Evropa → přelom 2. a 3. tisíciletí př. n. l. – 7. století př. n. l.
- znalost kovů, zdokonalení → bronz: slitina Cu, Sn
- konzervace potravin → sušení, kvašení
- nové nástroje z bronzu, rozvoj hutnictví, kovolitectví → srpy, kosy, sekery, motyky, přilby, ...
- objev hrnčířského kruhu (Mezopotámie: 3./4. Tisíciletí př. n. l. → hrnčířství
- stále trvá patriarchát
- vznik opevnění → opevněná sídliště
- obchod → majetkové rozdíly
- kultury:
  1. Popelníkových polí → žárové pohřbívání – popel zakopáván do hrobu v keramických nádobách
  2. Únětická → Únětice u Prahy (největší naleziště)
    - střední Evropa
    - ti, co patřili k této kultuře: dobří zemědělci a obchodníci, vyspělá keramika
  3. Mohylová → především Čechy
    - mohyla nad hrobem (tj. navršené kameny a hlína nad hroby → kopcovitý tvar)

## Doba železná

- 7. st. př. n. l.
- znalost nového kovu: železo → zdokonalování řemeslné výroby a nástrojů

### 1) Starší doba železná: HALŠTATSKÁ (-podle města v Rakousku)

- zdokonalení nástrojů
- čtyřkolové vozy → zapřáhnutí koní
- vyspělá keramika, rozvoj tkalcovství
- ze železa: šperky, rituální nádoby
- zvýšení majetkových rozdílů
- důležitá funkce v sídlištích má kněží

### 2) Mladší doba železná: LATÉNSKÁ (-podle La Tène – naleziště ve Švýcarsku)

- průnik antiky
- **Keltové** přichází do západní Evropy (kvůli půdě, kořisti)
  - v Čechách: kmen Bójů (→ Bohemia) – patřili ke Keltům
  - Keltové měli nejvyspělejší kulturu v Evropě → přinášeli s sebou nové technologie → vzestup; dobří kováři, hutníci, umělci – hlavně bronz a železo (i zlato a stříbro)
  - statéry= vlastní mince; + první mincovny
  - u moci ti nejbohatší → rodová aristokracie u moci

- druidové = keltští kněží (postavení hned vedle r. aristokracie)
- keltská sídla: oppida - pro několik 1000obyvatel; centrum všeho
- pravidelná síť ulic
- Oppida: Závist u Prahy, Hradisko u Prostějova, Strakonice u Berouna
- Keltové nikdy nezaložili stát
- další významný kmen: **Skythové**
  - v oblasti Černého moře
  - íránský původ; kočovní pastevci
  - vytvořili vojenský svaz

## Doba římská

- převažuje vliv Antiky
- Limes Romanum – hranice Římské říše (za touto hranicí barbaři)
- 0-400let n. l.
- **Germáni** – střední Evropa (mimo Římskou říši)
  - kmenové svazy, pevně organizované
  - kmeny Germánů:
    - Alamani, Frankové, Langobardi, Vandalové, Gótové
      - východní Germáni
      - severní G.
      - západní G.
    - v Čechách: Markomani, na Slovensku: Kvádové
  - pastevci, zemědělci, menší dopad Antiky na ně → zaostalejší
  - hl. materiál: železo, neznali hrnčířský kruh
  - znali mince, nerazili je (neměli mincovny) → vlastnoručně
  - u moci nejbohatší bojovníci
  - stavěli malá obydlí tvořící vesnice; bydleli s dobyt看em
  - runy – germánské písmo, 24 znaků → hl. magická funkce, ne dorozumívání.